

ARHEOLOGIE

CONSIDERAȚII ASUPRA ATELIERELOR DE CIOPLIRE ȘI A UTILAJULUI LITIC DIN AȘEZAREA PALEOLITICĂ DE LA LAPOȘ-"POIANA ROMAN"

Așezarea paleolitică de la Lapoș-"Poiana Roman", plasată la sud de satul Lapoș (jud. Prahova), în zona subcarpaților Buzăului, este situată pe o platformă ondulată la o altitudine absolută de 340 m.

Între anii 1959-1966, în zona "Poienii Roman" s-au efectuat săpături arheologice sub conducerea lui Fl. Mogoșanu (campaniile 1960; 1962; 1964; Mogoșanu, Bitiri 1961).

În vara anului 1993 au fost reluate cercetările arheologice, între timp Lapoșul devenind șantierul școală al Facultății de Istorie-Arheologie din cadrul Universității "Valachia" din Târgoviște.

Cercetările de până acum (1993-1997) au relevat, în spațiul ocupat de Poiana Roman, că materialul arheologic nu se supune unei stratigrafii riguroase, el fiind mai mult sau mai puțin diseminat pe întreaga grosime a depozitului. Totuși, în nord-estul poienii, există un sector - colina D - în care s-au remarcat structuri de ateliere nederanjate în partea bazală a sedimentului locuit.

În faza actuală a cercetărilor considerăm că stratigrafia depozitului a fost deranjată de lucrările agricole, poiana fiind la un moment dat cultivată.

Ateliere de cioplire și utilaj litic

O caracteristică a așezărilor atelier cât și a atelierelor de la Lapoș este dominanța produselor de debitaj. Așchiile de decorticare sunt în general dominante, dar nu în proporția pe care ar presupune-o fasonarea nucleelor în cadrul acestor ateliere, sugerând că aceștia ar fi fost preparați în prealabil pe locul de procurare a materiei prime. Ipoteza este susținută de apariția unor așchii, masive, de decorticare pe valea Nișcovului, locul de procurare cu materie primă (Cârciumaru și colab. 1995). Se poate observa în cadrul seriei produselor de debitaj, o absență a celor cu morfologie regulată, dar a căror existență este dovedită de negativele de pe nucleee, a lamelor/lamelelor. Considerăm că produsele de debitaj, ce corespundeau cerințelor obținerii unui utilaj litic standardizat, erau purtate în afara sitului, o trăsătură a siturilor-atelier.

Alături de ateliere specializate în prelucrarea opalului a fost dezvelit un atelier în cadrul căruia gresia reprezintă materia primă dominantă, din care se obțineau suporturi a căror destinație este greu de stabilit (Olteanu 1995). Pornind de la proprietățile mecanice ale acestora și descoperirea unor batoanelisoare, de gresie, considerăm că ar putea să fi fost folosite la prepararea planului de lovire (Cârștina 1995). În cadrul unui atelier a fost dezvelită o nicovală de gresie.

Au fost identificate nucleee de opal de tip piramidal- unipolari și prismatici-bipolari, în mare parte abandonate înainte de a se ajunge la o epuizare din punct de vedere tehnic, întrucât materia primă, care există din abundență în apropiere (valea Nișcovului) totuși, nu este de foarte bună calitate, prezentând un debitaj anarhic. Datorită acestui debitaj, lamele și lamelele sunt în proporție foarte mică (de exemplu, în secțiunea VII ating doar 5%), fiind în mare parte în stare fragmentară. Problematic este faptul că în cadrul acestor ateliere apar numai lame și lamele în general atipice.

Percuția este dură, dacă se are în vedere proeminența bulbilor și a contrabulbilor ca și prezența unor percutoare purtând urme de folosire, elemente care caracterizează percuția directă cu percutoare dure. Proeminența bulbilor și talonul diedru au fost puse de unii arheologi români pe seama tehnicii așa-zise musteriene sau clactoniene, folosită în cadrul atelierelor zis campigiene de la Lapoș (Chirică 1970; Păunescu 1970).

Surprinzător este faptul că uneltele finite pe suporturile din opal sunt în procentaj foarte mic, în cadrul uneltelor fiind dominante cele dintr-un silex de origine alogenă, dar fără a fi însoțite de resturi de debitaj. Există o contradicție între finețea și dimensiunile reduse ale acestor utilaje și suporturile din opal din cadrul atelierelor.

În cadrul uneltelor, dominante sunt gratoare de tipul "*mince*", pe bot de lamă, circulare. Își fac

apariția persoanele, troncurile retușate, dar și un vârf de opal, un microbiurin (pe lame de silex) (Chirică, Păunescu, Alexandrescu 1996).

Cronostratigrafic

Cronologia sitului de la Lapoș este încă discutabilă. Așa cum am arătat, atelierele sunt practic singurele structuri "in situ" de pe întreaga coloană stratigrafică. Analiza polinică a relevat, pentru nivelul în care sunt plasate atelierele, prezența unor elemente arboricole de tip *Betula*, sugerând cu probabilitate că succesiunea normală a sedimentării polinice este perturbată¹.

Acceptându-se încadrarea, din punct de vedere cultural, făcută de Fl. Mogoșanu, ne punem întrebarea dacă în acest caz criteriile tipologice mai sunt revelatoare. Dacă se are în vedere numărul uneltelor finite răspunsul ar fi categoric nu (Cârșina 1995). Prezența unor utilaje asemănătoare cu cele de tip "rabots", caracteristice aurignacianului, ar putea sta la baza plasării acestor ateliere din punct de vedere cultural. Dar este vorba de "rabots" sau de o tehnică specifică Lapoșului? Există posibilitatea ca acestea să fie simple nuclee în stadiu de epuizare.

Dimensiunile reduse ale uneltelor finite - în mare parte dintr-un silex alogen - permit încadrarea acestora într-un tardenoazian. Problematic este faptul că acestea apar atât în structurile "in situ", cât și în restul coloanei stratigrafice.

Relații exterioare

Dacă se are în vedere faptul că materialul litic tardenoazian de la Lapoș, relevat în vechile campanii de săpături, a fost apropiat de cel de la "Malul Dinu-Buzea" și "Gâlma Roate" de la Întorsura Buzăului, se poate emite ipoteza că acel silex alogen de la Lapoș ar putea proveni de pe valea Buzăului (Păunescu 1979). Cu toate acestea nu excludem posibilitatea existenței unei surse de silex și a unui alt sit în apropierea Lapoșului.

Sperăm că cercetările viitoare și analiza utilajului litic în curs de efectuare de către R. Dobrescu (Institutul de Arheologie "V. Pârvan"), vor putea urmări atât încadrarea culturală cât și cronologică a acestor ateliere.

În cazul în care aceste ateliere se vor dovedi a fi tardenoaziene, sperăm găsirea unor puncte de legătură între acestea și tardenoazianul de la "Gâlma Roate", "Malul Dinu Buzea", "Cornul Malului" și "La Calentin".

MARIAN COSAC, DAN MĂRGĂRIT, RODICA DINCĂ
Universitatea "Valahia"
Târgoviște

ABREVIERI BIBLIOGRAFICE

- Chirică 1970 - V. Chirică, *Ateliere paleolitice și epipaleolitice de prelucrare a uneltelor*, în *Memoria Antiquitatis*, II, 1970.
- Chirică,
Păunescu,
Alexandrescu 1996 - V. Chirică, Al. Păunescu, Em. Alexandrescu, *Le Paleolithique superieur de Roumanie*, în *ERAUL*, 76, 1996, 41-60.
- Cârșinaru 1996 - M. Cârșinaru, *Săpăturile de la Lapoș (campania 1995)*, în *LSA*, Târgoviște, 1996, 45-46.

¹ Analiza a fost efectuată de Marin Cârșinaru.

- Cârstina 1996 - O. Cârstina, *Întrebări cu și fără răspuns privind așezarea paleolitică de la Lapoș*, în *LSA*, Târgoviște, 1996, 50-53.
- Oltcanu 1996 - Gh. Olteanu, *Privire generală asupra atelierelor de la Lapoș (campaniile 1993-1995)*, în *LSA*, 47-49.
- Mogoșanu 1964 - Fl. Mogoșanu, *Probleme noi în așezarea de la Lapoș*, în *SCIV*, 15, 3, 1964, 338-345.
- Mogoșanu 1960 - Fl. Mogoșanu, *Unele aspecte ale paleoliticului de sfârșit din țara noastră*, în *SCIV*, 1, XI, 1960, 125-129.
- Mogoșanu, Bitiri 1961 - Fl. Mogoșanu, M. Bitiri, *Asupra prezenței campiniianului în România*, în *SCIV*, 2, XII, 1961, 215-226.
- Mogoșanu 1962 - Fl. Mogoșanu, *Șantierul de la Lapoș*, în *Materiale*, VIII, 1962, 145-161.
- Păunescu 1979 - Al. Păunescu, *Tardenoazianul din sud-estul României și unele considerații asupra perioadei cuprinse între sfârșitul paleoliticului și începuturile neoliticului în această regiune*, în *SCIV*, 30, 4, 1979, 507-526.
- Păunescu 1970 - Al. Păunescu, *Evoluția uneltelor și armelor din piatră cioplită descoperite pe teritoriul României*, București, 1970.

LSA = *Lucrările Simpozionului de Arheologie*, Târgoviște, 1996.

**CONSIDERATIONS SUR L'OUTILAGE LITHIQUE
DE LA STATION PALÉOLITHIQUE DE LAPOȘ-"POIANA ROMAN"**

RÉSUMÉ

L'article ci dessus traite la problématique met en relief par l'attribution culturelle - chronologique du site arheologique paléolithique de Lapoș-"Poiana Roman".

En commençant avec l'année 1993, les recherches sistematiques en cette site ont été reprises; le site a été devenu un chantier-école de l'Université "Valahia" Târgoviște.

La typologie de l'outilage lithique pose la question si ça peut éncadrée à un tardénoisien final.